

De toolbox voor het competentiegericht onderwijs

Een goedemiddag aan eenieder die vanmiddag het WEBINAR volgt.

Wat een geweldige gelegenheid, die deze door SIGE georganiseerde webinar, mij schenkt om U te benaderen via Internet in Uw eigen omgeving.

Mijn naam is Lucille Hernandez, en heb hele leerzame ervaringen gehad met het opzetten, uitvoeren en evalueren van het competentieonderwijs binnen een praktijkschool.

Mijn rijkste ervaring met het competentieonderwijs is toch wel, dat ik praktijkleerlingen heb zien groeien tot assistent arbeiders die binnen de beroepssituaties zelfstandig en zelfvertrouwend handelen met de juiste beroepshouding.

Ik ga het vandaag in het **kort**, hebben over de toolbox voor het competentiegericht onderwijs.

Kort omdat over elke item er uitgebreid gesproken kan worden, maar ik mij hou tot het opwekken van de interesse om over deze vorm van onderwijs natedenken binnen vooral het beroepsonderwijs.

In de toolbox van het competentieonderwijs zit:

1. De leerling met zijn eigen leer - en ontwikkelingsproces
2. De inhoud van het competentieonderwijs
3. De docent binnen het competentieonderwijs
4. De beoordeling binnen het competentieonderwijs
5. De meeparticiperende ouder

Eerste tool uit de toolbox van het competentieonderwijs

De leerling met zijn eigen leer - en ontwikkelingsproces

Het belangrijkste uitgangspunt binnen het praktijkonderwijs is, dat de leerling centraal staat.

In de onderwijswetgeving van de nederlandse antillen artikel 11a staat onder andere dat arbeidsgericht onderwijs onderwijs er is voor leerlingen voor wie vaststaat dat overwegend een ortho-didactische en ortho pedagogische benadering geboden is.

Dit illustreert dat elke leerling binnen het praktijkonderwijs een eigen leer- en ontwikkelingsproces heeft maar ook dat de leerling zijn eigen ontwikkelingsproces ook zelf moet kunnen sturen.

Want dan alleen sluit het onderwijs aan bij de werkelijke leerbehoefte en de eerder verworven competenties van de leerling.

Dit betekent dat er beter gesproken kan worden van:

EEN KIND, EEN PLAN

En met PLAN bedoel ik dan niet een traditioneel opgesteld handelingsplan, maar één Individueel Ontwikkelings Plan. (IOP) met inbreng van de leerling, zijn ouders en de school, om te werken aan zijn individuele ontwikkeling.

Een kind, een plan

- vraagt om flexibel onderwijs, waar:
  - de leerlingen gelegenheid krijgen om al doende te leren
  - vaardigheden ontwikkelen om te leren leren
  - om sociale vaardigheden op te doen.
- Het COMPETENTIEONDERWIJS
  - De vorm van flexibel onderwijs waaruit van het kind

Het uitgangspunt EEN KIND EEN PLAN, vraagt om flexibel onderwijs, waar:

1. **de leerlingen gelegenheid krijgen om al doende te leren**, dus leren door te doen
2. **de leerling vaardigheden kan ontwikkelen om te leren leren**, de praktische vaardigheden kunnen oefenen
3. **om sociale vaardigheden op te doen**. Dit voor een evenwichtige persoonlijke ontwikkeling maar ook voor de juiste beroepsattitude

De vorm van flexibele onderwijs die vanuit de ontwikkeling van het kind vertrekt is het COMPETENTIEONDERWIJS.

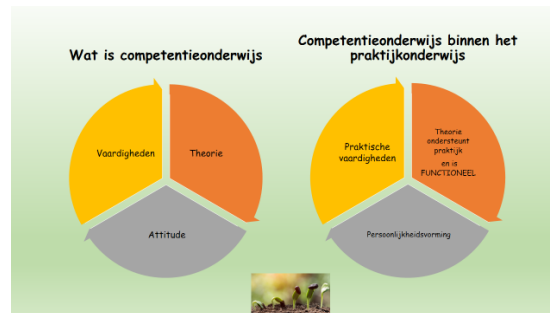
Tweede tool uit de toolbox van het competentieonderwijs

De inhoud van het competentieonderwijs:

Competentieonderwijs is het samensmelten van de theorie, de vaardigheden en de attitudevorming

- Theoretische kennis en vaardigheden zoals taal- en rekenen blijven belangrijk omdat de leerling dit later moet kunnen gebruiken binnen de samenleving. (basic literacy)
- Praktische vaardigheden worden geoefend in de praktijklessen
- Attitudevorming: de persoonlijke ontwikkeling, de juiste beroepshouding

UITLEG SLIDE

Met een voorbeeld uit de praktijk illustreer ik wat er binnen het competentieonderwijs gebeurt:

Opdracht: De leerling krijgt de opdracht:

- o Verzorg een gezonde maaltijd voor 4 gasten

Samensmelting van theorie, praktijk en persoonlijke ontwikkeling.

Theorie:

Taal:

- boodschappenlijst opstellen en boodschappen doen
- schijf van 5 bekend
- Uitnodiging versturen (digitaal)
- *Woordenschat kan geoefend worden*

Rekenen: omgaan met geld

Praktische vaardigheden:

1. Werkvolgorde
2. Klaarzetten van materialen en gereedschappen
3. Kan de gezonde maaltijd bereiden op een hygienische en veilige manier
4. Kan het opdienen

Attitude:

- Omgang met de klanten kan een gesprek voeren, uitleg geven etc)

Binnen het competentieonderwijs is de leerling bekend dat de opdracht opgedeeld wordt in streefcompetenties/-doelen die weer onderverdeeld zijn in beheersingscompetenties - doelen.

Deze illustreren het proces ontwikkeling voor de leerling

Tijdens de evaluatie van de opdracht doorloopt de leerling (met de ondersteuning van de docent) door het gehele proces en realiseert dan zelf welke competenties hij al beheerst en waar hij nog naar toe moet werken.

De leerling **herkent** dan zelf op wat hij nog niet beheerst, en **erkent** zijn sterke maar ook zijn kanten waaraan hij nog moet werken.

Voorbeeld van competenties

Taal

- De leerling kan deelnemen aan een gesprek (streefcompetentie)
  - o De leerling kan een kort gesprek beginnen, gaande houden en beëindigen
  - o De leerling kan uitleg geven
  - o De leerling kan woorden ondersteunen met non verbal gedrag (glimlachen bij het groeten)

Rekenen

- De leerling kan omgaan met geld
  - o De leerling kan rekenen met kommagetallen
  - o De leerling kan schatten hoeveel het gaat kosten
  - o De leerling kan de rekening met gepast geld betalen

Praktijkvaardigheden:

- **Higiene:**
  - o De leerling heeft schone nagels en handen
  - o De leerling kan de werkplek schoonmaken
- **Veiligheid**
  - o De leerling kan omgaan met een elektrische waterketel
  - o De leerling kan omgaan met kokend water
- **Werkvolgorde**
  - o De leerling kan al het materiaal klaarzetten
  - o De leerling kan zijn werkplek opruimen

De leerling binnen het competentieonderwijs

- Wordt geprikkeld en gestimuleerd
- Zelf onderzoek te doen en te blijven doen om zich verder te ontwikkelen
- Een positief beeld krijgen van wat zij kunnen en hun mogelijkheden en beperkingen leren kennen
- Zicht krijgen op wat zij willen, op hun interesses, hun voornemens en ambitie

De leerling binnen het competentieonderwijs

- Leren zelf initiatief te nemen in hun onderwijs en in hun loopbaan
- Reflecteren op wat zij willen en kunnen wat betreft hun vervolgmogelijkheden
- Hun keuzes kunnen omzetten in plannen en die ook kunnen uitvoeren

Kortom het competentieonderwijs prikkelt en stimuleert de leerling om:

1. Zelf onderzoek te doen en te blijven doen om zich verder te ontwikkelen
  - a. Zien de ontwikkellijn en willen verder gaan
2. Een positief beeld krijgen van wat zij kunnen en hun mogelijkheden en beperkingen leren kennen
  - a. Het herkennen en erkennen van hun mogelijkheden
  - b. Beperkingen leren kennen (gebruik rekenmachine)
3. Zicht krijgen op wat zij willen, op hun interesses, hun voornemens en ambitie
  - a. Het leerproces is hun duidelijk
4. Leren zelf initiatief te nemen in hun onderwijs en in hun loopbaan
  - a. Mbv IOP waar de leerling zij eigen ontwikkeling kan evalueren en de docent vragen hem erbij te helpen
5. Reflecteren op wat zij willen en kunnen voor wat betreft hun vervolgmogelijkheden
  - a. Er zijn verschillende uitsrtoommogelijkheden
6. Hun keuzes kunnen omzetten in plannen en die ook kunnen uitvoeren
  - a. Leren leven met ambities, doelen, visie, richting in het leven

Derde tool uit de toolbox van het competentieonderwijs

De docent binnen het competentiegericht onderwijs

Belangrijk is dat de docent de ontwikkeling meekrijgt dat hij meer als *COACH* verder gaat binnen het onderwijs.

Een coach die bij de leerling de volgende competenties kan ontwikkelen:

1. Persoonlijke competenties zoals zelfstandigheid, motivatie, zelfvertrouwen en interesse tonen
2. Sociale competenties zoals samenwerken, communiceren en omgaan met anderen
3. Leercompetenties, zoals plannen en organiseren, onderzoeken, evalueren en reflecteren en communicatievaardigheden (mondeling, schriftelijk, digitaal)

Maar de docent/coach/mentor zelf moet ook zelf over de volgende competenties beschikken om de leerling te begeleiden en te ondersteunen:

1. **Interpersoonlijke competentie**
  - a. Deze laat gedrag zijn in relatie met een ander
  - b. Heel belangrijk is dat je je leerling kent (naam, sterke kanten, ontwikkelkansen, inlevingsvermogen)
2. **Pedagogische competentie**
  - a. Behalve het aanleren van leerstof, is de docent ook bezig leerlingen op te voeden. Opvoeden is het proces waarin iemand wordt gevormd naar de normen van diens opvoeders, en van de samenleving waarin hij leeft. Opvoeden heeft alleen succes als er een basis is van vertrouwen en gevoel van veiligheid.

- i. Veilig pedagogisch leerklimaat
  - ii. Omgang met elkaar: het herkennen en erkennen van elkaar
  - iii. Maak de regels bespreekbaar
  - iv. Stel grenzen
  - v. Stimuleer verantwoordelijkheid
3. **Vakinhoudelijke en didactische competentie**
- a. Je kennis en vaardigheden van het vak
  - b. Heel belangrijk is de houding
    - Altijd werken vanuit de gemeenschappelijke visie
    - Het boek is een inspiratiebron, geen keurslijf.
    - Aanpassen van leermiddelen is altijd nodig.
    - Ik hou van verschillende werkvormen.
    - Bij toetsen wil ik weten wat de leerling kan en wat hij weet, niet wat hij/zij niet kan of niet weet.
4. **Organisatorische competentie**
- a. Een overzichtelijke, ordelijke, taakgerichte organisatie en werkstructuur blijkt positief te werken
5. **Samenwerken in een team**
- a. Ken je plaats in het team
  - b. Ken de visie van het team
  - c. Laat feedback en intervisie toe
6. **Samenwerken met de omgeving**
- a. De ouders, stageplekken, de buurt, etc
7. **Reflectie en ontwikkeling**
- a. Zelfreflectie draagt bij aan het kritisch bezien van de eigen persoonlijke concepten en geeft ruimte aan de eigen professionele ontwikkeling en de professionele kwaliteit van het geleverd werk

Vierde tool uit de toolbox van het competentieonderwijs

Het beoordelingssysteem binnen het competentieonderwijs

Bij competentiegericht onderwijs hoort ook een competentiegerichte manier van beoordelen.

Doordat competentiegericht onderwijs is gericht op het geïntegreerd aan leren en bijbrengen van **kennis, vaardigheden en houding**, zal de beoordeling hierop moeten aansluiten.

Als bepaald moet worden of een leerling goed in de praktijk kan functioneren als beginnend beroepsbeoefenaar, dan moet de leerling in een situatie worden gebracht waarin hij dit kan demonstreren.

Het beoordelingssysteem binnen het competentieonderwijs

- Praktijk- en de theoriebeoordeling
- Beoordeling op meerdere momenten
- Beoordeling door meerdere personen
- Beoordeling op verschillende manieren
- Beoordelaar, de docent, is werkzaam in de praktijk
- Duidelijke beoordelingscriteria

Voorwaarden aan de beoordeling van competenties:

1. Praktijk- en de theoriebeoordeling

Het beoordelen van de praktijk (praktijklessen in school, het werkend leren en de stage) is veelzijdig en complex. Er kunnen zich allerlei omstandigheden, incidenten en problemen voordoen waarmee de leerling goed moet kunnen omgaan. Pas als de leerling zich kan redden in dit soort kritische situaties, mag worden geconcludeerd dat hij adequaat kan functioneren in de praktijk.

Voorbeeld: een leerling moet niet alleen een werkstuk kunnen maken, maar moet dit ook kunnen binnen een bepaalde tijd en met soms onvolledige aangeleverde materialen en gereedschappen. Want zo komt het in de praktijk ook regelmatig voor.

Het beoordelen van de competenties binnen de theorielessen, gaat het ook om de **kennis, vaardigheden en houding**. De kennis en vaardigheid kunnen ook getoets worden in een 'proefwerk' of een 'toets, gesprek, interview of verslaggeving.

Voorbeeld: het toetsen van de mondelinge vaardigheden luisteren en spreken gebeurt in interview waar er gekeken wordt naar de ontwikkeling van de luistervaardigheden (kritische luisterhouding) en spreekvaardigheden (spreken in volle zinnen, woordenschatgebruik)

2. Beoordeling op meerdere momenten

Om de betrouwbaarheid van de beoordeling te vergroten is het belangrijk om op meerdere momenten in het schooljaar te beoordelen. Het zou niet zo moeten zijn dat een leerling een onvoldoende resultaat haalt omdat hij juist op de enige toetsdag niet lekker in zijn vel zit. Het is meestal ook niet mogelijk om alles wat beoordeeld moet worden in één toetsmoment samen te vatten.

Het is daarom verstandig tijdens het hele leerproces van de leerling, meerdere momenten van beoordeling in te bouwen, zodat alle te beoordelen competenties goed beoordeeld kunnen worden.

En zodat de leerling zijn bekwaamheid in meerdere situaties kan laten zien.

3. Beoordeling door meerdere personen

Voor een betrouwbare beoordeling zijn minimaal twee beoordelaars nodig die kennis en vaardigheden hebben in het betreffende vakgebied. Het kan namelijk zo zijn dat je als docent minder objectief bent, doordat je rekening houdt met persoonskenmerken van de leerling of terug denkt aan wat de leerling al eerder heeft laten zien.

Je kunt een collega vragen om de rol van tweede beoordelaar op zich te nemen. Beide beoordelaars komen tot een eigen oordeel aan de hand van vooraf afgesproken beoordelingscriteria. Deze uitkomsten kunnen zij met elkaar vergelijken om tot een oordeel te komen.

4. Beoordeling op verschillende manieren

Om zo betrouwbaar mogelijk te beoordelen, is aan te raden op verschillende manieren te beoordelen. Door verslaglegging, een interview, een product, een proeve van bekwaamheid, een toets, een opdracht etc. Wanneer je bijvoorbeeld alleen beoordeelt door van wat gedaan is een verslag te laten maken, kan het zijn dat een leerling onvoldoendes haalt omdat hij niet goed is in het schrijven van verslagen. Laat je alleen presentaties geven, dan kan het zijn dat de leerlingen met een vlotte babbel of handigheid in PowerPoint er goed vanaf komen terwijl hun product misschien minder goed is.

Kijk dus goed welke manier van beoordelen geschikt is en of het geen belemmering vormt om de te meten competenties laten zien.

5. Beoordelaar, de docent, is werkzaam in de praktijk

Competentiegericht beoordelen houdt in dat beoordeeld wordt of een leerling adequaat kan handelen in de praktijk. Om dit te beoordelen is het belangrijk dat de beoordelaar goed op de hoogte is van wat er in de huidige praktijk van een leerling verwacht wordt. De docent dient over voldoende vakkennis en vaardigheden te beschikken.

6. Duidelijke beoordelingscriteria

Om objectief te kunnen beoordelen of een leerling zich doorlopend ontwikkeld moeten er competenties worden uitgeschreven die beschrijven wat moet de leerling laten zien en waar de docent op let.

Deze competenties worden beoordeeld volgens de vooraf bepaalde beoordelingscriteria:

- Hopi bon/ kla desaroyá
- Basta bon/ den desaroyo
- Mester di guia/ no desaroyá

Op basis van de beoordelingscriteria kan er een onderscheid gemaakt worden hoe een leerling uiteindelijk functioneert.

Deze beoordelingscriteria moeten ook vooraf bij de leerling helder zijn zodat hij weet waar hij zich op moet richten.

De ouder binnen het competentieonderwijs

- De ouder is actief betrokken in het leer- en ontwikkelingsproces van hun kind:
  - Zij worden regelmatig uitgenodigd om samen met de leerling het INDIVIDUEEL ONTWIKKELINGSPLAN in te vullen.
  - De mijlpalen die de leerling bereikt zijn zichtbaar in zijn PORTFOLIO
  - De resultaten in het LEERLING VOLGSYSTEEM/RAPPORT

Laatste tool uit de toolbox van het competentieonderwijs

De meeparticiperende ouder

De ouder is actief betrokken in het leer- en ontwikkelingsproces van hun kind. Zij worden regelmatig uitgenodigd om samen met de leerling het INDIVIDUEEL ONTWIKKELINGSPLAN in te vullen. Het IOP biedt mogelijkheden om leerlinggestuurd onderwijs te realiseren terwijl de individuele coachingsgesprekken binnen het IOP worden omgezet in concrete afspraken en vervolgacties,

De mijlpalen die de leerling bereikt worden zichtbaar in zijn portfolio en zijn resultaten in het LVS.

Ten slotte een overzicht van elementen van het 'oude' leren en het nieuwe leren

Het competentieonderwijs

- Leren is actief en is voortbouwend op aanwezige kennis
- Het gaat om het ontwikkelen van **het leren leren** om het eigen leerproces te **leren reguleren**
- De docent is óók coach en begeleider
- De leerling is actief en contrueert zelf kennis
- Toetsen wat er geleerd is (nagaan van wat kan de leerling)
- Ouders meeparticiperend in het leerproces
- Leren vindt de hele dag door plaats

'Oude ' leren	'Nieuwe' leren Competentieonderwijs
Onderwijzen in een klassikale benadering en het aanbod van onderwijs is gestuurd	Leren is actief en is voortbouwend op aanwezige kennis
Het leren is objectief, het leren wordt overgedragen van buiten af,	Het gaat om het ontwikkelen van het leren leren om het eigen leerproces te leren reguleren
De docent is de expert, verteller, de beoordelaar	De docent is óók coach en begeleider
De leerling is een passieve luisteraar die kennis produceert, met weinig mogelijkheden voor interactie	De leerling is actief en contrueert zelf kennis (veel interactie)
Leren voor de toets De toets dient om de docent te informeren of de leerling iets heeft geleerd om daarmee vervolgens te oordelen	Toetsen wat er geleerd is (nagaan van wat kan de leerling) Dient ook om leerling, ouders en docent te informeren over het leerproces om op basis daarvan de kennis en vaardigheden te verrijken
	Ouders meeparticiperend via IOP, Portfolio en LVS
Leren vindt alleen plaats op school	Leren vindt de hele dag door plaats. Het is leren op school en daarbuiten. Het is inelkaar verbonden en vervlochten

Samenvattend

- Het leren binnen het competentieonderwijs is actief en bouwt voor op de aanwezige kennis, de leerling leert leren om het eigen leerproces te leren reguleren.
- De docent is coach en begeleider, terwijl het toetsen dient om leerling, ouder en docent te informeren over het leerproces

Danki
Lucille Hernandez-Jessurun

Resumerend :

- Het leren binnen het competentieonderwijs is actief en bouwt voor op de aanwezige kennis, de leerling leert leren om het eigen leerproces te leren reguleren.

- De docent is coach en begeleider, terwijl het toetsen dient om leerling, ouder en docent te informeren over het leerproces

Vragen beantwoorden

Hartelijk dank voor Uw aandacht